

Gospodar in gospodinja

LETO 1941

26. MARCA

STEV. 13

Kako naj gnojimo sladkorno peso

Sladkorna pesa uspeva v krajih z dovoljno toploto in primerno vlago. Znano je, da je najprikladnejši okoliš za kulturo sladkorne pese med 45,5–54 stopinj severne širine in ravno v ta zemljepisni pas spada Slovenija. Bolj proti severu je leto prekratko, a bolj južno je v mesecu juliju mnogokrat suša, zaradi tega se takrat pesa ne razvija dobro in izgubi listje. Ko pa pozneje prične deževati, pesa znova požene lističe, ki se razvijejo na škodo vkladističenega sladkorja v pesi (retrovegetacije v Vojvodini).

Zemlja za sladkorno peso mora biti dovolj globoka, ne preveč peščena, ker ta je siromašna v hranilnimi snovmi in ima v gornjih plasteh premalo vode, kar nepovoljno deluje na kaljenje in razvoj rastline v prvi mladosti. Pa tudi pretežka glinasta zemlja ni dobra, ker se močno strdi in dela skorjo, ki jo klica težko prebije. Sladkorna pesa se nikakor ne sme gojiti na kislih in zamočvirjenih tleh, ker tu pesa pozno dozori in daje malo sladkorja. Polja, kjer se bo gojila sladkorna pesa, naj zaradi lažjega prevoza iste do tovarne oziroma do železniške postaje ne bodo predaleč od ceste ali železnice.

Gnojenje in obdelovanje zemlje. Da dosežemo čim večji in boljši pridelek, pognojimo zemljo za sladkorno peso že v jeseni s hlevskim gnojem in ga srednje globoko zaorjemo (15–20 cm). Ker pa mora biti za sladkorno peso zemlja globoko obdelana, a gnoja ne smemo globoko podorati, gremo za navadnim plugom, ki smo z njim zaorali hlevski gnoj, še s podoračem, ki zemljo v brazdi zrahlja na večjo globino. Podorač je plug za globoko rahljanje zemlje, ki ima samo nekaj lemež, brez deske, in zemljo samo razrije in rahlja. Jesensko globoko oranje je posebej potrebno na težki zemlji, ki jo na ta način izostavljamo mrazu, da jo zdrobi in zrahlja. Takšna zemlja je spomladi dovolj sipka, brez grudic in jo lahko spomladi zadosti obdelamo, če jo povlečemo

z brano. Kjer pa nismo v jeseni orali, kakor tudi tam, kjer je pognal plevel, je potrebna spomladi srednje globoka, ozko rezana brazda. Spomladi se mora potem gnojiti z zrelim hlevskim gnojem, ker se sicer prične korenje sladkorne pese razraščati, kar zelo kvari njeno kakovost in zmanjša odstotek sladkorja. Spomladi pa ne smemo orati prezgodaj, dokler je zemlja še vlažna, ampak, ko je zemlja toliko suha, da se ne maže; zemlja pa tudi ne sme biti presuha, da ne bi vrhovi brazd delali grmad, ki se kasneje težko drobe.

Čas setve. Sejati moramo dosti zgodaj in sicer koncem meseca marca ali začetko aprila, vsekakor pred saditvijo krompirja. Dobra je zgodnja setev, ker potem sladkorna pesa več obrodi, hladno spomladansko vreme ji pa itak ne škoduje.

Način setve. Sladkorne pese ne smemo sejati na široko, ampak izključno le v vrste, in sicer nekoliko bolj gosto kot koruzo. Razdalja med vrstami bodi 40 do 50 cm, med posameznimi rastlinami v vrstah pa 25–30 cm. Na 1 ha se poseje do 25 kg semena. Najboljše in najlepše posejemo sladkorno peso s sejalnimi stroji, ker brez njih sladkorne pese ne moremo uspešno in racionalno gojiti.

Globina setve. Sladkorna pesa se seje seje 3–4 cm globoko. Dobro je, da se pred setvijo zemlja povleče z brano. Po setvi pa zrahljamo zemljo z lahko brano (s kratkimi zobmi), ki rije le do 2 cm globoko. S tem se zdrobi strnjena površina zemlje (skorja) in prezračijo zemlja, obenem pa uničimo klice plevela. Z lahko brano moramo prevleči zemljo čim ozeleni plevel in ga s tem uničimo. Kasneje, ko skali pesa, je prepozno, ker bi z brananjem lahko uničili tudi pesne klice.

Okopavanje. Klica sladkorne pese se pojavi 8–10 dni po setvi. Prvič se okoplje čim se dobro vidijo vrste pese. Prvo okopavanje je plitvo, a drugo in tretje globlje. Okopavati se mora v suhem vremenu, in sicer vsake 3–4 tedne, kar je

odvisno od rasti plevela in tvorbe zemlj-ske skorje.

Razredčenje. Najprimernejši trenutek za to delo je tedaj, ko napravijo rastline 3—4 lističe. Pri tem moramo paziti, da pustimo samo najmočnejše rastline in da nikjer niso po dve druga poleg druge. Sladkorno peso moramo dosti zgodaj prerediti,

da se hitreje in lepše razvija. Najpravičnejša razdalja med rastlinami v vrsti je 25 cm. Drugo okopavanje lahko opravimo tudi v vpregu. Okopava se vsake 3—4 tedne, dokler presno listje ne pokrije prostora med vrstami. Čim večkrat se okopava, tem boljša in težja je sladkorna pesa. mž. K. H.

Pomen obdelovanja zemlje

Cilj vsakega obdelovanja zemlje, pa naj bo to oranje, brananje, okopavanje itd., je v glavnem sledeč:

1. Z obdelovanjem se zrahljajo zgornje plasti zemlje; 2. prekine se zveza s spodnjimi neobdelanimi plastmi, in 3. uničujejo se pleveli in nepoželjne rastline sploh.

Ako pregledamo zaradi jasnosti vsako od navadenih točk malo podrobneje, bomo razumeli ves smisel truda, ki ga vlagamo za obdelovanje polja.

1. Pomen rahljanja zgornjih plasti je v tem, da korenine rastlin dobivajo čim več zraka in prostora v zemlji in s tem dosežejo hitrejšo rast. Če bi bile zgornje plasti neprerahljane, bi korenine ne mogle dobiti hitro prostora ter bi zahirale, ako so se pa že razvile, v pomanjkanju zraka poginejo. S tem pa bi poginile rastline same; kajti za rastline so korenine usta, skozi katera prejemajo svojo hrano. V primeru, da so spodnje plasti bolj rahle kot zgornja, bo rastlina sama težila za tem, da se prebije in razvije v teh plasteh svoje korenine, ki pa so podvržene vedni nevarnosti, da se zadušijo, ali pa, da ne najdejo dovolj hrane.

2. Zveza med zgornjo in spodnjimi plastmi zemlje je treba v vsakem primeru prekiniti. Po brazdi, kjer reže ob oranju lemež, je lahko opaziti, da je razlika med obdelano in neobdelano zemljo. Brazda naj bi bila nekaj temelj, iz katerega naj zrastejo stavbe rastlin. Brazda se še bolj stlači kot pa plasti pod njo; s tem postane gostejša in torej manj propušča vodo in rastlinsko hrano v spodnje plasti. Ako je leto deževno, voda stalno izpira rastlinsko hrano iz zgornje plasti v spodnje. Če pa se prekine zveza med plastmi, se ta v vodi raztopljenost rastlinska hrana zadrži vsaj nekaj časa na mestu, kjer so bile prekinjene. Ako pa je leto suho, pa s prekinitvijo plasti zaustavimo prodiranje vode iz spodnjih plasti na površino zemlje,

od koder bi izhlapela v zrak in s tem postala za rastline brez koristi.

3. Z obdelovanjem zemlje se zatirajo pleveli; kajti ob priliki obdelovanja porožemo plevelom korenine in jih za nekaj časa onesposobimo, deloma pa jih popolnoma izkoplujemo, odnosno podorjemo, tako da ne morejo več ponovno zaživeti. Plevel se tem bolj razširi, čim več prostora ima. Zato je stalno treba obdelovati zemljo, dokler nam ne pokrijejo koristne rastline vse površine in tako prerastejo (zadušijo) plevel, ki se ne more več razviti. Le škoda, da naši kmetovalci tako malo pazijo, kaj pokladajo živini. Niso redki primeri, ko se daje živini plevel, kar je čisto pravilno. Seveda — da je bolj izdatno — čakajo, da plevel poraste in napravi seme. To seme pride v gnoj, gnoj na njivo in tako se prične spet stara pesem: Večen boj proti plevelu, pa vedno ga je več.

To so v glavnem odlike obdelovanja, pa naj bo to s plugom, z brano ali z motiko. Vsako obdelovanje polje samo poplača z večjim pridelkom. Zato pa je treba obdelovati zemljo, kadar koli se najde čas za to. Ne samo pred setvijo in morda še malo po setvi, vedno je treba obdelovati, dokler ni nevarnosti, da bomo z obdelovanjem polomili koristne rastline. Pa ne samo to. Zelo hvaležno in vredno truda je zlasti jesensko globoko oranje za pomladanske posevke. V jeseni je treba preorati vso zemljo, ki jo mislimo zasejati prihodnjo pomlad.

V jeseni ali tudi pozimi preorana zemlja sprejme vase mnogo vode. Ta voda preko zime v zemlji zmrzne. S tem, da zmrzne, razdrobi zemljo in spomladi dobimo rahlo zemljo kot pepel. Ta se samo malo prebrana ali tudi lahko plitvo preorje, pa je že pripravljena za setev. Na ta način bomo dobili zemljo, ki bo skozi celo leto več ali manj zrahljana. Ako pa v jeseni ne preorjemo, je spomladi težko do-

čakati, da se iz zgornjih plasti odcedi preobilna voda. Največkrat se orje v naših prilikah v premokrem stanju. Z vlago prepojena zemlja je težka in brazda se obrne t'vso težo, ne da bi se kaj razdrobila. Ko se pa na površini izsuši, nam ostanejo velikanske kepe, s katerimi se je treba boriti celo leto. V jeseni pa nič ne škoduje, ako za pomladansko setev orjemo, kadar je zemlja vlažna. Kar tukaj ni mogel napraviti plug, je napravil preko zime mraz, ki razdrobi zemljo. Ako pa je zemlja posejana z jesenskimi posevki, učinek mraza na zemljo ni tolik. Zato naj se tudi za

jesensko setev orje takrat, kadar zemlja ni premokra.

S pravilnim obdelovanjem zemlje prisilimo zemljo, da nam da večji pridelek. Da je to res, naj nam razjasni poskus z okopavanjem ozimim. Na dveh skupaj ležečih njivah je bila posejana ozimna pšenica. Na eni njivi so pšenico pomladi okopali, na drugi pa ne. Okopana je dala 20 odstotkov večji pridelek pri istih razmerah kot neokopana. Vsako pravilno obdelovanje pokaže dobre učinke in trud, ki ga imamo z obdelovanjem, nam zemlja bogato poplača.

Sejmo samo dobro in zdravo seme

Prišel je čas, ko bo treba zaupati zemlji seme, da nam iz tega semena da zemlja novih pridelkov. Ob tem času se postavlja vsakemu kmetovalcu vprašanje: Kakšno naj bo seme? Odgovor na ta in podobna vprašanja je enostaven in iz gospodarskega stališča edino pravilen: Sejmo samo kaljivo, dobro in zdravo seme.

Vsako ve, da kaljivost semena traja samo neko določeno dobo. Vendar se kaljivost da podaljšati, ako imamo za to primerno shrambo. Pri žitaricah traja pri naših kmetijskih razmerah tudi dve leti in še več. Vendar je najbolj priporočljivo zaradi kaljivosti sejati v splošnem lansko seme. To pa zato, ker imajo ponekod slabe shrambe in kaljivost semena v njih kmalu preneha — seme vzkali že v shrambi.

Ni vseeno ali sejemo dobro ali slabo seme. Po večini naši kmetovalci zbirajo od dobrega zrnja najboljše za seme. To jim je pokazala izkušnja, da je najbolj gospodarsko. Zavedati se je namreč treba, da je vsako seme, ki ga posejemo ali vsadimo v zemljo, prepuščeno samo sebi in bo vzdržalo samo toliko časa, dokler bo imelo dovolj hrane. Hrane pa ne more tako seme nikjer dobiti; kajti vsaka rastlina dobiva potrebno hrano iz zraka in iz zemlje šele tedaj, ko ima že nadzemeljske zelene dele. Dokler pa zelenih nadzemeljskih delov še nima, je zrno in klica prepuščena rezervni hrani v semenu. Ako seme te rezervne hrane nima dovolj — to je primer pri slabem semenu — in ako je površ tega seme zašlo še pregloboko v zemljo, nima toliko moči, da bi izgradilo klico, ki bi prilezla iznad zemlje. Tako seme je tako rekoč izgubljeno, ono se si-

cer bori do zadnjih svojih moči, ko pa ji poidejo, ostane z več ali manj razvito kaljo v zemlji in kasneje segnije. Ako bi iz enega semena zrasi samo dve biljki, vsaka s po 10 zrnov, dobimo že 20 zrnov izgube, ki smo jo sami zakrivali. To je primer samo za eno zrno. Ako je seme splošno slabo, gredo te izgube na cente.

Ako pa tako slabo zrno po srečnem na-ključju le vzkali iz zemlje, se zaradi slabih koreninic, ki se od začetka prav tako razvijajo na račun rezervne hrane v zrnu, rastlina takoj od začetka ne more razvijati in ostane slabočna, podvržena raznim boleznim in končen uspeh je zopet izguba zaradi slabega semena; kajti biljke, ki se razvijajo, so preveč maloštevilne, drugič pa slabejše. Slabo drevo pa ne more roditi dobrega sadu.

Isto kot za žitarice velja tudi za druge gospodarske rastline, n. pr. za krompir. Pravilno bi bilo, da se krompir sadi nerezan v gomoljih, težkih okrog 8 dkg. To s odrobni gomoljški, ki imajo v sebi toliko rezervne hrane, da dobro vzkale in razvijejo korenine ter prilezejo nad zemljo. Če pa režemo krompir, naj imajo koščki vsaj 2—3 očesa (kali) in naj ne bodo premajhni. Nevarnost rezanega krompirja je tudi v tem, da ga v zemlji kaj rada napade gniloba, ker ga pač od prerezanosti strani ne varuje kožica, ki je na površini gomolja. Zakaj pa človek pokrije hitro rano, če se vreže? Zato menda, ker se boji, da bi ne prišlo na tem mestu do gnojenja in raznih zastrupljenj. Prav tako je s krompirjem: na prerezanih mestih je izpostavljen vsem mogočim obolenjem.

Predpogoj zdravega semena mora biti vsakomur že v krvi. Ako n. pr. sadimo (sejemo) z boleznijo okuženo seme, se ta bolezen razvija z rastlino vred in se potem širi naprej, dokler nam ne uniči celiga pridelka. Kdor ne pozna bolnega semena, naj mu bo enostaven pripomoček ta-le: debelo, polno seme je prav gotovo tudi zdravo. Drugače pa se bolno seme

pozna po spremenjeni barvi ali temu podobno.

Sedanji čas zahteva čim večjo poljedelsko produkcijo. Na vseh koncih je treba gledati na to, da se pridelki res povečajo. Eno sredstvo za povečanje pridelkov je tudi dobro in zdravo seme, ki je obenem iz gospodarskih vidikov edino primerno.

K povišanju posrednih davkov

Lansko spomlad je izjavil finančni minister, da ne bo povišal državnih izdatkov, da se na ta način izogne povišanju davkov. To je bila razveseljiva obljuba, ker vemo, da spada finančnemu ministru naloga, da skrbi za ravnovesje med državnimi izdatki in dohodki. Če se zvišujejo izdatki, se morajo kriti bodisi s povišanjem davkov ali pa z najetjem posojila. Ne bi bilo dobro, če bi se finančni minister obračal na narodno banko in si izposojeval denar na način, da bi Narodna banka tiskala bankovce. Kaj pomeni tiskanje bankovcev brez kritja, vemo še iz svetovne vojne.

Zaradi dviganja cen so se zvišali državni izdatki in je bila država primorana poskati potrebno kritje. V to svrho se je odločila, da zviša nekatere davke, pri katerih se najprej pokaže denarni uspeh. Zvišal se je davek na poslovni promet od 2,5 na 3%. Povišal se je davek na luksuzne predmete. Tudi nekatere takse so zvišane,

tako prenosna taksa za vrednosti preko 200.000 din. Takse za vloge itd.

Občutno so se zvišale drž. trošarine, pri katerih je prizadet tudi naš mali človek. Tako je povišana trošarina na sladkor od 7,55 na 9,55 din pri 1 kg. Povišanje znaša 2 din. Sladkor ne pomeni luksuz, ampak spada k vsakdanji potrebščini. Sorazmerno potroši Slovenija največ sladkorja. Pri pravi kavi je povišana trošarina za 5 din pri kg. Neprijetno je tudi povišanje drž. trošarine za porabo elek. toka od 0,70 na 1 din. Pri vinu se je povišala trošarina za 1 din. Tudi pri pivu in žganju se je zvišala trošarina.

Donos teh povišanj davkov bo znašal okrog 500 milij. din. Je to prav čedna vsota, ki pa za sedanje prilike dosti ne pomeni. V teh izrednih časih, ko si moramo tako rekoč mir odkupiti s težkimi žrtvami, se moramo vsi zavedati, da je potrebno za državno skupnost nositi mnogo težja bremena kot sicer.

Snaga v kmečki hiši

Kjer so v hiši dekleta, mora biti red in snaga v vseh kotičkih od podstrežja do kleti, okoli hiše in na vrtu. Tak red in tako snago sem pri mnogih hišah opazila na Gorenjskem. Sobota je dan hišnega dela. Dekleta so snela okna in jih umivala v vaškem potoku, da so spravila z njih vso nesnago. Lepo umita, dobro obrisana so nataknila nazaj na podboje. Pajčevina po kotih in na stropih je požrla metla. Stoli iz javorjevega lesa so stali pred hišo in se sušili. Umile so jih s krtačo, toplo vodo in sodo. Tudi zavese z oken so pobrale, oprale in lepo zlikale.

Rože imajo na oknih po vseh hišah, kjer so pridna dekleta doma. Rože, fuksije,

pelargonije, nageljne, rožmarin. Od časa do časa je treba rože pregledati, očistiti jim liste, zrahljati zemljo, obrezati in odstraniti suhe vejice, da o rednem zalivanju ne govorim. Kadar pa je deževalo, sem videla pred hišo celo vrsto raznih cvetic v lončkih. V dežnih kapljah in na svežem zraku so se prenavljale in bile kot umite. Tako je hiša ob nedeljah in praznikih dihala vsa sveža, očiščena, prerojena. In če je bilo še toliko dela zunaj na polju, ena hčerka je gotovo ostala doma in delala.

Po večerji so prišli na vrsto otroci, mlajši bratci in sestrice. Tem je bila topla voda in umivanje več kot potrebno. Vsa umazana čelga tedna se je izluščila z glav in

telesa. Za nedeljo pa so jim pripravile sveže perilo, osnažile čevlje, da so bili otroci v nedeljo vsi lepi in »ta mašnic«.

Tako tam na Gorenjskem in pri vseh kmečkih družinah, kjer je pridna, delavna in skrbna gospodinja ali pa ravno take odrase hčerke.

Vendar pa ni povsod tako. A žalostno je, kjer ni tako, kot bi moralo biti.

Žalostno, kjer se gospodinja prestraši, če stopi na nedeljsko popoldne v hišo kak tujec, ker se ga boji, da bi videl ves nered in nesnago.

Bila sem v hišah, kjer so me s ponosom pozdravili, češ, ni nas sram, da si prišla. Lahko vidiš, da smo pridni in snažni ljudje in da imamo čut za snago.

V takem domu je prijetno-posedeti. Človek je nenadoma domač, saj diha iz ljudi samih neka svežost, združena s prijaznostjo, pridnostjo in odkritosrčnostjo.

Bila sem pa tudi v hišah, kjer so se me vidno ustrašili. Bolna učenka me je po svojih součenkah pozdravljala in vabila. In sem prišla, da jo pogledam in se malo pošalimo. Pa me je nered, umazanija v hiši nekako pollačila, nerazpoložila, spravila v slabo voljo; da mi je vsa šala zamrla. Ali je to mogoče? Starejše hčerke pridejo iz te hiše po pavje našopirjene, na zunaj vse značičkane. Dom pa takšen. Kaj ne bi rajši preje očistile dom in ko je ta urejen, še sebe. Ni dovolj, če je pred hišo pometeno, v hiši pa leže smeti po vseh kotih. Rože na oknih, s šipami, vsemi lisastimi od nesnage, menda še ne diše tako, kot bi morale.

Možje se radi kregajo, kadar se doma dela in čisti. Ko stopi z umazanimi škornji na mokra tla, gospodinja pogodruja, a on jo zavrne: »Kaj vedno ribaš, saj je dobro.« Pa če bi se žena ravnala po tem »dobrem« in pustila umazano, možu zopet ne bi bilo prav. Prav dobro vidi, kdaj je dom snažen ali nesnažen in umazan, četudi nič ne reče.

Poznamo dninarico, ali kot pravijo tu težakinjo. Nima svoje kočje, v najemu ima sobico s kuhinjo. Vdova je in dva otroka si še kot pastirčka in hlapčka služita vsakdanji kruh.

Ves dan dela pri tujih ljudeh. Vsako soboto zvečer in še pozno ponoči pa dela v svojem stanovanju. Namesto, da bi zmučena v soboto zvečer legla, čisti, riba svoj skromen domek.

In ko sem jo neke nedelje obiskala in jo prosila, da mi pomaga na vrtu, sem se vidno začudila snagi v stanovanju. Pohvalila sem jo, pa mi vsa vesela reče: »Če de-

lam ves teden drugim ljudem, naj še pri sebi malo uredim. Rada sem ob nedeljah doma, pa ne bi vzdržala, če bi imela po vseh kotih vse narobe.«

Ni svileni ruta, lepa volnena obleka ogledalo pridne gospodinje, ker to se kupi za denar. Lepa dota vsake mlade gospodinje pa je njena pridnost in smisel za red in snago. I. G.

KUHINJA

Postna riževa juha z zelenjavo. Kos rumene kolerabe, en srednje debel koren, kos zelenine korenine narežem na tanke rezance in pristavim z svežo vodo. Po polurnem kuhanju dodam juhi par drobnih, olupljenih, opranih in na kocke zrezanih krompirjev. Ko juha s pridelkom krompirja prevre, zakuham par pesti zbrisanega riža, osolim in zabelim s prežganjem, dobre žlice masti odišavljene s sesekljano čebulo, s sesekljanim zelenim petršiljem in dodatkom žlice moke. Zarumenelo prežganje razredčim z vodo in zlijem med pridnim mešanjem v juho. Ko je riž kuhan, je juha gotova. V skledi, v kateri dam juho na mizo, stepem en rumenjaki in zlijem vrelo juho nanj.

Repna cimo kot solata. Repno cimo skuham v obilni slani vodi. Kuhane cime odcedim in operem v mrzli vodi. Potem cimo zabelim z oljem in kisom in potresem s ščepom popra. Cimo denem na sredo kroznika in obložim z drobnim opečenim krompirjem. Repine cime serviram k goveji pečenki.

Praženo goveje meso. Kos govedine razrežem na tanke zrezke. Zrezke potolčem, operem, nasolim, malo popopram in prav hitro prepečem na masti, v kateri sem zarumenila par rezin čebule. V drugo kozico narežem par surovih olupljenih, opranih in na listke zrezanih krompirjev. Na krompir pretresem meso s sokom vred, potresem s sesekljanim zelenim petršiljem, prilijem par žlic kropa ali juhe ali krompirjeveke ter pokrito pražim toliko časa, da se meso zmehča. Praženo meso dam s solato in s praženim rižem na mizo.

Polenovka v paradiznikovi omaki. Kos namočene polenovke pristavim z mrzlo osoljeno vodo. Ko polenovka zavre, potegnem lonc na stran in pustim eno uro stati. Po tem času jo odcedim, stresem na desko in ji odstranim kožo in kosti. Tako pripravljeno polenovo denem na razbeljeno olje, v katerem sem zarumenila

žlico drobtinic. Kozico pokrijem in dušim par minut. Nato pridenem štiri žlice paradižnikove mezge, zajemalko zelenjavine ali krompirjeve juhe. Kozico pokrijem in dušim polenovko še četrť ure. Proti koncu dušenja potresem polenovko z dvema osnaženima in na drobno sesekljanimi sardelicama. Polenovko nastavim na krožnik, jo polijem s sokom, v katerem se je pražila, in potresem s parmezanom. Polenovko obložim s kupčki praženega riža, z rožicami zabeljene karfijole ali s kakršnimi koli cmoki ali rezanci ali z opečenim krompirjem.

Domača lekarna

Za hripavico pij vijoličin čaj. Pomaga tudi, če te boli glava in te tišči v prsih.

Sok bučnih pešk je dajal zdravnik na Ruskem za vneta pljuca, cele peške kuhajo za vodenico in če zastane voda. Bučo kuhaj s sladkorjem za kašelj.

Krehavim otrokom dajaj zjutraj in zvečer zličko štupe hribje rese (Alshemilla) na

mleku ali na maslu na kruhu. To jim pripomore tudi do spanja. Če boli v čelu, če boljjo zobje, če imaš vnete oči, si umivaj obraz z mlačnim odlikom hribje rese in pij tega dvakrat na dan po četrť litra. To pozdravi tudi nahod. Ženam dene hribja resa vsak čas dobro, posebno naj bi jo pile v hudih letih, prišle bodo brez težav preko teh let.

Ozeble noge umij vsak večer s toplo vodo in dobrim milom, namaži jih z mazilom, kuhanim iz loja, majarona in žajblja. Pazi, da imaš dobro obutev in da ne stojiš v mokri obutvi na mrazu. To škoduje silno ozebljenim nogam. Doma bodi v lahki suhi obutvi, varuj se kamni: tih tal in stanja na linoleju. Maži in koplji noge vse poletje, da ne bo težav pozimi. Vročē kopeli z repnimi olupki pomagajo, kadar srbijo ozebljine in ubranijo, da se ozebljine ne zagnojijo.

Krče žile umivaj z vodo, v katero si vlija (2 žlici na liter) arničine tinkture in maži z arničinim mazilom.

Ne dajajte otrokom premočnega kamiličnega ovarka, ta povzroči bruhanje in krče.

GOSPODARSKE VESTI

Živina

Ljubljana. Dne 20. marca je imela živina v Ljubljani naslednje cene: voli I. vrste 11—12, II. 10—11 din; telice I. vrste 11—12, II. 10—11 din; krave I. vrste 9—10, II. 8—9, III. 6—7 din; teleta 12 din; prašiči špeharji uvoženi 19—20, domači špeharji 18—19, pršutarji domači 16—17 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 23, telečje 26, svinjske 18—20 din za 1 kg.

Kamnik. Po poročilu od sredine marca so bile cene živine v okraju takele: voli I. vrste 11.75, II. 11, III. 10 din; telice I. vrste 11—13, II. 10—11, III. 9 din; vse za 1 kg žive teže. Krave na čez komad 5500—6500 din, za vago (vojaške) 7 din za kg žive teže; teleta I. vrste 12, II. 11 din; prašiči 6—8 tednov stari par 750—950 din, 4—5 mesecev stari komad 900—1100 din.

Novo mesto. Na sejmiči dne 3. marca je bilo 198 volov, 124 krav, 54 junic, 33 juncev in 1231 prašičev. Kupčija je bila — kakor poročajo — zelo živahna. Cene so se gibale takole: voli I. vrste 11—12, II. 10, III. 8—9 din; telice I. vrste 11—12, II. 9—10, III. 8—9 din; krave I. vrste se niso pojavile na sejmu, II. vrste 7—8, III. 7 din; teleta I. vrste 12, II. 10—11 din;

prašiči špeharji 17—18, pršutarji 15—16 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 23, telečje 20, svinjske 17 din za kg.

Črnomelj. Na semanji dan 11. marca so plačevali živino po sledečih cenah: voli I. vrste 12, II. 11, III. 10 din; junci in telice I. vrste 12—13, II. 11—12, III. 11 din; krave I. vrste 8, II. 7, III. 6 din; teleta I. vrste 12, II. 11 din za 1 kg žive teže. Mladi prašički okrog 8 tednov stari komad 350—400 din. Sejem je bil dobro založen z blagom, saj so prignali 668 volov, druge živine pa manj.

Maribor. Na sejem dne 11. marca so prignali skupaj 656 glav živine, prodali pa 431 glav po naslednjih cenah: debeli voli I. vrste 11, II. 10, III. 9.50 din; poldebeli voli 9—9.50, voli za rejo 9.50—11.50 din; biki za klanje 7.50—9 din; krave I. vrste 10.50, II. 8—9, III. 6—7 din; teleta I. vrste 11, II. 8—9 din; mlada živina I. vrste 9.50, II. 9, III. 8 din vse za 1 kg žive teže.

Cene

Ljubljana. Žito: ječmen kg 4.50—5, oves 5, rž 4.50—5, koruza 4—2.25, fižol 6—8, krompir 1.75—2.50, ajda 6—7, proso 5—6, grah 16—18, leča 13 din za kg.

Krma: seno sladko 100 kg 120—140, pol-sladko seno 110—120, kisló 100—110, slama 80 din. Kurivo: premog tona 440—460 din, trda drva 1 prm 160—170 din, žagana 170—190 din, mehka drva 90 din, oglje likalit kg 1.50—3.50 din.

Kamnik. Ječmen kg 4—4.50, rž 3.50—3.75, oves 3.25—3.50, koruza 3.25—3.50, fižol 4—5, krompir 2 din; trda drva 1 prm 120—130 din, mleko I 2.50, surovo maslo kg 32—38 din.

Novo mesto. Ječmen 100 kg 450—550, riž 350—600, oves 450, koruza 350, fižol 600—800, krompir 200, seno 100—125, slama 60—80 din. Drva 1 prm 125—135 din, mleko I 2—2.50 din, surovo maslo kg 45—50 din, vino navadno mešano pri vinogradnikih liter 10—12, finejše sofitirano 14—18 din.

Ljubljanski trg

Meso: Po zadnjih podatkih so mesne cene: meso I. vrste 23, II. 21, III. 16—18 din; svinjina-stegno 28, svinjska mast 32 din kg. Klobase: krakovske 30—35, debrecinke 30—35, hrenovske 28—30, safalade 28—30, posebne 25—30, tlačenke 16—20, sveže kranjske 30, polprekajene kranjske 40, suhe kranjske 60, prekajena slanina 25—30 din kg. Perutnina: piščanec kom 18—30 din, zaklan kg 32—36 din, kokoš ali petelin kom 30—50, zaklan 22—30 din kg, raca kom 30—40, zaklana kg 28, gos kom 35—60 din, zaklana kg 24—25, domač zajec kom 15—25, kapun zaklan kg 36—40 din. Mleko in mlečni izdelki: mleko I 2.50—3 din, surovo maslo kg 48—50 din, čajno maslo 50—56, kuhano maslo 48—52, bohinjki sir 40—44, trapist lma 38—40, II. da 34—36 din kg. Sadje: jabolka I. vrste 14, II. 10—12, III. 8—10 din; suhe češplje 14—24, suhe hruške 12—20, orehi 14—16, luščeni orehi 48—52 din za kg. Mlevski izdelki: moka pšenična št. 0 9—9.50, enotna moka 5.50, kaša 8—10, ješprenj 7.50—9.25, ješprenjek 9—13, otrobi 3—3.50, koruzna moka 4—5, koruzni zдроб 5—6.50, pšenični zдроб 9—10, ajdova moka I. vrste 11—13, II. vrste 9—10, ržena moka 6—7.50 din za kg. Najvažnejše specerijsko blago: (na dan 13. III. t. l.). Pražena kava, mešana kg 168 din, kristalni beli sladkor 18.50, sladkor v kockah 20.50, kavna primes 21—26, riž lma 16—18, II. da 12—16 din, namizno olje bučno I 27, jedilno olje 24—25, vinaki kis 4—5 din, morska sol kg 2.50, sol namizna 6, paprika 30, sladka paprika

55 din, petrolej I 9 din, testenine I. vrste 16—20, II. vrste 10—14, pralni lug 5 din za kg. Zelenjava. Solata ajserica 18—20, endivija 10—12, motovilec merica 1—1.25, domač radič kg 8—14, inozemski radič 18—20, cvetača 6—7, pozno zelje 3, kisló zelje 3.50—4, ohrovt 6, karfijola 6—7, kolerabe 1, špinaca 14—16, konoplja 18, laneno seme 14, čebula 3—3.50, por 3, česenj 12—24, repa 1.75—2.50, kislá repa 2.50, korenje 4—5, peteršilj 6—16, rdeča pesa 5—6 din za 1 kg.

Sejmi

do 6. aprila:

31. 3.: Živ. in kram. Studenec pri Krškem, Marenberg, St. Ilj pri Velenju, Sevnica na Savi, Kostanjevica, Vinica, Zdenska vas. — 1. 4.: Šmartno pri Litiji (Javorje), kram. Ljutomer, svinj. Ormož, gov in konj. Ptuj, živina in prašiči Trbovelje, gov. in svinj. Videm na Savi, svinj. Dol. Lendava. — 2. 4.: gov. in svinj. Krško; svinj. Ljubljana; živ. in kram. Rakek; svinj. Celje, Ptuj, Trbovelje; živ. in kram. Dobrna; gov. in kram. Dravljje. — 3. 4.: svinj., konj., kram. Zagorje ob Savi; gov. in svinj. Mokronog; živ. in kram. Tuhin; Zabukovje nad Sevnico; svinj. Trnišče; živ. in kram. Turnišče. — 4. 4.: živ. in kram. Cerklje; živ. Sp. Gorje; živ. in kram. Št. Gotard, Loški potok; svinj. Maribor; živ. in kram. Braslovče, Lemberg, Ormož, Slov. Bistrica. — 5. 4.: živ. in kram. Zužemberk, Št. Jur pri Grosupljem; Stara cerkev pri Kočevju; svinj. Brežice, Celje, Trbovelje; živ. Slovenjgradec; živ. in kram. Št. Lenard nad Laškim; svinj. Murska Sobota.

PRAVNI NASVETI

Posekan štor. A. R. — Če mislite, da je sosed neopravičeno posekal štor, lahko zahtevate odškodnino za škodo, ki jo imate.

Pravice nezakonskega otroka. M. B. — K oskrbi nezakonskega otroka je zavezan predvsem oče. Ako pa ta otroka ne more podpirati, preide obveznost na mater in po njej na materine starše. Zato od staršev nezakonskega očeta ne boste mogli s silo doseči podpore za otroka, čigar nezakonski oče je umrl. Nezakonski otrok tudi nima dedne pravice po svojem nezakonskem očetu.

Pošiljanje denarja v Ameriko. S. A. — Sestram, ki so v Ameriki bi radi izplačali njihovo dediščino. Vprašate, ali je mogoče denar pošiljati v Ameriko. — Obrnite se s prošnjo zaradi pošiljave denarja sestram na valutni oddelek finančnega ministrstva v Belgradu. V prošnji morate navesti komu

nameravate poslati, koliko in zakaj in seveda tudi svoj točni načlov.

Podpora po v vojni padlem sinu. J. G. N. V. Kot mati v svetovni vojni padlega sina imate pravico do invalidske podpore, ki znaša letno 1056 din in še draginjsko doklado po 30 din na mesec boste prejeli. Prošnjo morate vložiti pisмено pri okrožnem kot invalidskem sodišču ter morate navesti točne podatke padlega sina, po katerem imate pravico do invalidnine. — Vse ostale podrobnosti boste zvedeli na domači občini, ki je po zakonu dolžna, da vam pri dosegu invalidskih pravic pomaga.

Obljubljena poroka. T. K. R. Najprej morate fanta vprašati, če vas bo poročil kot je obljubil, ali pa, če se je premislil. Šele potem, ko bi rekel, da vas noče poročiti, boste mogli uveljaviti svojo škodo, ki jo trpite zaradi neizpolnjene obljube. Tekom 3 let bo taka odškodninska tožba zastarala. Če niste dali nobenega utemeljenega poudarka za razdrto zaroko, vam mora fant povrniti vso dejansko nastalo škodo. Med to škodo pa po našem mnenju ne morete spraviti zahtevka po odlični plači, ker ste ostali doma na očetovem posestvu, ko bi lahko šla za zaslužkom v mesto, kakor je tudi fant šel po svetu. Zaradi sramote, da vas je fant zapustil, pa smete zahtevati odškodnino le tedaj, če vas je fant pod obljubo zakona tudi zapeljal. Taka pravda se ne more brez vas rešiti, ker bo sodišče verjetno moralo zaslišati stranke, to je vas in fanta, kakšno je bilo vajino razmerje.

Dediščina po očetu. D. A. L. — Na vaše vprašanje bi mogli točno odgovoriti le po pregledu zapuščinskih spisov, v katerih mora biti tudi ženitna pogodba in oporoka. Prosite zopuščinskega sodnika, da vam stvar razloži. On vam bo povedal kakšna dediščina vam pripada in kedar jo boste dobili.

Podpora rodbini osebe, poklicane v vojaško službo. J. L. D. in P. A. Z. — Pritožujete se, ker je pristojni odbor dovolil podporo samo za ženo, odnosno za ženo in otroka, ne pa tudi za ostale družinske člane, ki jih morate vzdrževati, a so ostali brez hranitelja, ko ste bili na orožnih vajah. — Po uredbi o podpori rodbinam oseb, poklicanih v vojaško službo, se sme vsem osebam, ki jih dejansko vzdržuje en hranilec podeliti samo ena podpora. Poleg tega se sme podeliti tudi doklada po tri dinarje na dan za vsakega posameznega otroka pod 16 leti starosti, katerega je vzdrževala oseba, poklicana v vojaško službo. Za starejše družinske člane se pa doklada ne daje. Zato je rešitev odbora, ki vam jo je sporočila občina, pravilna.

Smrtna nesreča moža. M. S. O. — Mož je bil zaposlen v tovarni na jugu naše države ter se je pri delu smrtno ponesrečil. Tovarna ga ni prijavila okrožnemu uradu za zavarovanje delavcev in torej ni bil za-

varovan. Zapustil je ženo, ki vpraša, ali veljajo v južnih krajih iste postave, kakor pri nas in ali bi dobila kakšno vzdrževalnino. — Zakon o zavarovanju delavcev velja v vsej državi. Vsak delodajalec mora delavca prijaviti okrožnemu uradu za zavarovanje delavcev najkasneje v 8 dneh, ko vstopi v obrat. Tako je delavec zavarovan zoper bolezni, za onemoglost, starost in smrt ter zoper nezgode. Če zaradi nezgode delavec umrje, dobi žena letno rento, ki se ji plačuje do njene smrti ali ponovne omožitve. V vašem primeru službodajalec vsekakor odgovarja za vso škodo, ki vam jo je povzročil, ker moža ni prijavil v zavarovanje.

Pešpot. B. F. P. Če se uporablja sedaj pešpot samo za hojo v hišo in iz hiše, bi vsekakor pomenilo razširjenje služnostne pravice na tej pešpoti, ki vodi preko tujeje zemljišča, če se bo začela uporabljati za hojo v novozgrajeni mlin in iz mlina. Samolastno razširjevanje služnostnih pravic pa ni dovoljeno. Zato se bo lastnik zemljišča, preko katerega vodi pešpot, lahko upiral hoji v mlin, odnosno iz mlina. Po našem mnenju se tudi z izigravanjem, ki ga omenjate v vprašanju, ne bo dalo doseči poti v mlin brez dovoljenja lastnika zemljišča, po katerem ta pot pelje.

Vožnja po dvorišču. N. N. — Sosedu lahko zabranite vožnjo po dvorišču, če služnostne pravice pota z vožnjo tekem 30 let ni priposestvoval. Tudi niste dolžni trpeti, da se odteka gnojnica na vaše dvorišče.

Razprava pri sodišču. S. F. — Vaše vprašanje je nerazumljivo. Napišite kratko in jasno, kaj bi radi vedeli o razpravah pri sodišču in o zastiševanju priči.

Graditev sosedove hiše. Z. V. — Ko bo sosed zaprosil za gradbeno dovoljenje, bo občina odredila gradbeni komisiji ogled in boste tedaj lahko povedali svoje ugovore, ki jih imate proti zgradbi. Če vaša hiša stoji že 30 let, in bi sosed hotel z zgradbo vam vzeti svetlobo, boste lahko sosedu tožili zaradi tega, ako že gradbena oblast, to je občina, vašega ugovora ne bo upoštevala.

Odklonjena renta. J. I. K. — Če ste se na poti ne delo poškodovali, potem se bo vaša nezgoda smatrala za obratno nezgodo in dobili boste rento, če posledice nezgode ovirajo vašo delazmožnost za več kot 10%. Proti odklonilnemu odloku SUZOR-ja imate pravico pritožbe na sodišče delavskega zavarovanja v roku 3 mesecev od prejema odloka. Pazite, da ne zamudite rok! Pritožbo lahko sami napišete in navedete pač vsaj, kako se je nesreča zgodila. Lahko pa se obrnete tudi na Delavsko zbornico v Ljubljani, da napravi za vas pritožbo na sodišče in da vas pred sodiščem zastopa. Delavska zbornica vrši tako zastopstva brezplačno. Najeti odvetnika ni potrebno, ker njegove stroške boste v glavnem sami morali trpeti.